

Etelä-Pohjanmaan maakuntahallituksen lausunto maakuntien rahoitusta koskevan lakiehdotuksen täydennysluonnoksesta

Uudet maakunnat aloittavat toimintansa vuoden 2019 alussa. Maakunnista on tarkoitus luoda vahvoja organisaatioita, jotka ovat huomattavasti kuntia suurempia sekä kooltaan että taloudeltaan. Vaikka maakuntavaltuusto valitaankin suorilla vaaleilla, maakunnan itsehallinto tulee olemaan selvästi kunnallista itsehallintoa kapeampaa. Keskeinen ongelma on maakuntien verotusoikeuden puuttuminen. Eduskunnassa nyt käsittelyssä olevien lakiesitysten perusteella maakuntien talous tulisi perustumaan lähes kokonaan valtion maakunnille osoittamaan rahoitukseen.

Lakiehdotusta koskevan täydennyksen mukaan valtion rahoituksen tarkoituksena on varmistaa, että kaikilla maakunnilla on olosuhteista ja maakunnan asukkaiden palvelutarpeiden eroista huolimatta edellytykset toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä. Rahoitus olisi myös pääosin yleiskatteellista. Rahoituksen pohjana olevien laskennallisten kustannusten määräytymisperusteissa on haettu yksinkertaista, maakuntien toiminnan kustannusten keskeiset perusteet kattavaa mallia. Etelä-Pohjanmaan maakuntahallitus näkee em. maakuntien rahoituksen perustana olevat periaatteet kannatettavina.

Yleiskatteellisuus on maakuntien itsehallinnon näkökulmasta perusteltu rahoitustapa. Osalla maakunnista on kuitenkin joitain erityistehtäviä, joiden kustannukset eivät riipu asukas pohjasta tai muista lakiesityksessä mainituista rahoituksen jakoperusteista, vaan esimerkiksi maantieteellisistä olosuhteista. Etelä-Pohjanmaalla tällaisia valtakunnallisia vastuita on mm. vesirakenteiden ylläpidossa. Etelä-Pohjanmaan maakuntahallitus tähdentää, että näiden alueellisista erityispiirteistä johtuvien, muista maakunnista selkeästi poikkeavien tehtävien hoito on turvattava rahoitusmallissa täysimääräisesti. Mikäli näin ei menetellä, uuden maakunnan mahdollisuudet selvitä kaikista lain edellyttämistä tehtävistä heikentyvät merkittävästi.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan momentin 30.40.21 (vesivarojen käytön ja hoidon menot) **valtion vesistörakenteet** ja niihin liittyvät velvoitteet kohdistuvat nykyisin valtaosin Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksiin. Maakuntauudistuksen myötä nämä velvoitteet siirtyvät Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnille. Näiden maakuntien vastuulle siirtyy mm. 40 patoturvallisuuslain mukaan luokiteltua patoa ja yli 70 pumppaamo.

Maakuntien rahoituslakia koskevan esityksen mukaan vesistörakenteiden ylläpidon ja velvoitteiden määrärahat eli vesivarojen käytön ja hoidon rahoituksesta 59 % esitetään

siirtyväksi maakuntiin yleiskatteelliselle momentille, jonka jakoperusteet eivät ota lainkaan huomioon vesiomaisuuden sijoittumista ja siihen liittyviä velvoitteita. Tämän erillisrahoituksen lisäksi vesistörakenteiden ylläpitoon osallistuu ELY-keskusten toimintamenoista palkattua henkilöstöä.

Em. maakuntien vastuulle siirtyvät vesistörakenteet ovat käyttöikänsä lopulla ja tarvitsevat merkittävää kunnossapitoa ja perusparannusta. Myös vesistörakenteisiin liittyvät velvoitteet ovat suuria. Viime vuosina Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset ovat käyttäneet vesistörakenteiden ylläpitoon vuosittain noin 3–5 milj. euroa. Mainittujen ELY-keskusten osuus maa- ja metsätalousministeriön myöntämästä määrärahasta on ollut kaksi kolmasosaa.

Edellä mainituista syistä on vahvasti perusteltua, että vesistörakenteet ja niihin liittyvät merkittävät taloudelliset velvoitteet otetaan huomioon maakuntien tulevassa rahoituksessa. Ensisijaisesti vesivarojen käytön ja hoidon määrärahat tulisi jättää kokonaisuudessaan maa- ja metsätalousministeriön kautta jaettaviksi. Toissijaisesti vesivarojen käytön ja hoidon määrärahojen jakoperusteissa tulisi ottaa huomioon maakuntiin siirtyvän vesistörakenneomaisuuden määrä. Samalla on pidettävä huolta siitä, että em. momentilla vesivaratehtäviä hoitavan henkilöstön palkkaus varmistetaan rahoituksen siirtyessä maakuntiin. Etelä-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksissa on palkattuina useita henkilöitä pysyvässä työsuhteessa mm. patoturvallisuustehtävissä, tulvariskien hallinnassa ja vesistörakenteiden lupiin liittyvissä tehtävissä.

Lisäksi Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan osalta erityisperusteena on Kyrönjoen erityissuojelulaki, jonka mukaiset rakenteet ja velvoitteet siirtyvät maakuntien vastuulle. Kyrönjoen osuus vesistörakenteiden ylläpidosta ja velvoitteista on vuosittain runsaat miljoona euroa.

Lakiesityksessä on vesirakenteiden ylläpidon korvausten lisäksi joitakin muitakin korjausta edellyttäviä kohtia. **Ympäristöterveydenhuollon**, erityisesti eläinlääkäripalveluiden, rahoituksen riittävyys on alkutuotantovaltaiselle Etelä-Pohjanmaan maakunnalle erittäin tärkeä asia. Toinen Etelä-Pohjanmaalle merkittävä kokonaisuus ovat **maaseutu- ja lomituspalvelut**. Valittavalla rahoitusmallilla on pystyttävä varmistamaan niin ympäristöterveydenhuollon kuin maaseutuhallinnon kaikkien tehtävien häiriötön hoito ja tätä kautta välttämään maakuntien sisäisen vastakkainasettelun mahdollisuus resurssien tarveharkinnassa ja päätöksenteossa.

Maaseutuhallinnon rahoitus tulisi perustua yleiskatteellista rahoitusmallia täydentäen jokaisen maakunnan alueen omaan **aktiivitulojen**, ts. tukea vuonna 2017 hakeneiden tilojen **määrään** siten, että **kotieläintilojen lukumäärää painotetaan**. Rahoituksen tasona käytettäisiin yleisperusteluissa arvioitua 19,5 M€ vuosittaista tasoa. Koska maakuntien tilanne ja vaatimukset ko. tehtävien hoitamiseen ovat erilaisia maan eri osissa, tällä mallilla voitaisiin parhaiten turvata toimintojen määrän, vaativuuden ja elinkeinollisen merkittävyyden vaatimien resurssien kohdentaminen tarkoituksenmukaisesti.

Lisäksi kertoimen laskentaperusteena maatalousyrityksen sijaan tulisi olla **lomituspäalvelulain tarkoittama lomituspäalveluihin oikeutettu maatalousyrittäjä**. Lomituspäalveluihin oikeutettujen maatalousyrittäjien määrä kuvaa lomituspäalvelujen laajuutta paremmin kuin maatalousyritysten lukumäärä. Kertoimen laskentaperusteena tulisi huomioida myös **turkistuottajien lomituspäalveluihin oikeutettujen yrittäjien määrä**. Lomituspäalvelujen kokonaisuuteen sisältyy varsinaisen lomitustoiminnan lisäksi lomitushallinto, johon kuuluvat viranomaistehtävät, lomitustoiminnan järjestäminen ja työnjohto. Lakisääteisten, maatalousyrittäjien sosiaaliturvaan kuuluvien lomituspäalvelujen toteuttamiseksi lomitushallinnolle on osoitettava riittävä rahoitus, jotta toiminta pystytään järjestämään.

Useiden alueellisten tehtävien hoidon turvaaminen on jo nykyisellään edellyttänyt keskittämistä. Näitä ratkaisuja tarvitaan myös uusissa maakunnissa, mutta maakunnat voivat ehdotetun lainsäädännön puitteissa sopia tarvittavista keskittämisistä joustavasti keskenään. Tämä on looginen ja toimiva periaate maakuntien itsehallinnon näkökulmasta.

Täydennysluonnoksessa todetaan, että tehtävien siirrosta ja maakuntien perustamisesta aiheutuu sekä suoria että epäsuoria muutuskustannuksia. Viimeksi mainitut liittyvät erityisesti uudelleen organisoitumisen aiheuttamista häiriöistä varsinaiseen toimintaan. Etelä-Pohjanmaan maakuntahallitus kokee epäkohdaksi sen, että nämä kustannukset jäävät suurelta osin maakuntien itsensä rahoitettavaksi. On myös epävarmaa, riittävätkö uudistuksen valmistelua varten valtion budjettiin varatut rahat edes suorien valmistelukustannusten kattamiseen. Jo esivalmistelun aikana on syntynyt ja syntyy kustannuksia, jotka kunnat ja kuntayhtymät joutuvat itse rahoittamaan.

Maakuntien rahoitukseen esitetty viiden vuoden siirtymäkausi vaikuttaa perustellulta ratkaisulta. Sen aikana yksittäisen maakunnan rahoituksen vuosimuutos olisi nykylaskelmien perusteella enintään noin +40 euroa / asukas ja -25 euroa / asukas. Siirtymäkauden avulla vuosittaiset muutokset rahoituksessa jäävät kohtuullisiksi ja maakunnilla on mahdollisuus sopeuttaa toimintaansa muuttuvaan rahoitustasoon. Myös pitkän aikavälin talouden

ETELÄ-POHJANMAAN LIITTO
REGIONAL COUNCIL OF SOUTH OSTROBOTHNIA

suunnittelua on helpompi toteuttaa, kun laskennallinen rahoitustaso on tiedossa vuosiksi eteenpäin.

Etelä-Pohjanmaan maakuntahallitus näkee rahoitusperusteiden tarkentumisen myönteisenä. Rahoitusmallin on oltava yhtäältä riittävän yksinkertainen, mutta toisaalta sen on samalla huomioitava maakuntien suuret olosuhde-erot. Se, että muutokset minkään maakunnan rahoituksessa eivät muodostu merkittävän suuriksi nykykustannustasoon verrattuna, edesauttaa uusien maakuntien toiminnan käynnistymistä tavoitellulla tavalla. Tasapuolisuutta tavoittelevasta mallista huolimatta jää silti epävarmaksi, riittääkö valtiolta saatava rahoitus ylipäättään maakunnan kaikkien tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia koskeva säännösesitys on kannatettava. On oikeudenmukaista ja tärkeää, että uudistuksen toimeenpanon seurauksena kunnilta tai kuntayhtymiltä ei peritä takaisin tällaisiin toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia, jos toimitilan käyttötarkoituksen tms. muutos johtuu uudistuksen toimeenpanosta.

Yhteenvetonaan Etelä-Pohjanmaan maakuntahallitus muistuttaa, että maakuntien rahoituslain tarkoituksena on turvata esityksen mukaisten tehtävien rahoitus maakunnille. Lain perusteluissa kuitenkin todetaan, että maakunnat eivät välttämättä selviydy niille määrätyistä velvoitteista, **jos rahoituslain määräytymisperusteiden kokonaisuus ei riittävästi huomioi yksittäisten maakuntien olosuhteita**. Rahoituslain täytyy siis osoittaa riittävät voimavarat jokaiselle maakunnalle lakisääteisten velvoitteiden toteuttamiseen. Maakuntien rahoituksen riittävyttä ja rahoitusmallin toimivuutta voidaan arvioida perusteellisemmin vasta, kun kaikki kokonaisuuteen liittyvät lait ovat tiedossa. Tämän vuoksi on tärkeää, että maakuntien rahoituksen riittävyttä seurataan säännöllisesti heti uusien maakuntien alettua toimintansa ja tarvittaessa tehdään perusteltuja muutoksia rahoituskriteereihin.

Asko Peltola
maakuntajohtaja

Jari Iso-Koivisto
hallintojohtaja